

Entre les assemblees d'Eivissa i Maó. Balanç de la CCEPC

La vida de les associacions, com la de les persones, podem fraccionar-la en diverses etapes lligades entre si, amb més continuïtats de les que a vegades es vol reconèixer. En aquesta portada de Frontissa, voldria fer un petit balanç d'un període encaixat entre l'assemblea d'Eivissa l'any 1999 i la del 2003 a Maó. A partir de l'assemblea d'Eivissa s'iniciaren les reunions itinerants de la junta de govern, en part perquè encara no es disposava de l'espai que ha esdevingut la nostra seu social a l'IEC, però també perquè es tenia el convenciment que a tots —centres d'estudis i CCEPC— ens seria profitós el contacte personalitzat. Des de la seva fundació les tasques administratives i de gerència de la CCEPC havien estat portades per una persona que treballava a temps parcial i sense contracte regularitzat. El Francesc Viso, el tercer secretari tècnic, estava treballant en aquestes condicions. Normalitzar la seva situació laboral, a jornada plena, va dotar a la CCEPC de major capacitat de gestió i va conferir a la secretaria una major estabilitat. Durant aquest temps es van fer els deures que restaven pendents en publicar les actes del congrés "Franquisme i transició democràtica" celebrat a Palma l'any 1997, creant una línia editorial pròpia que ja té dos volums. Referent a congressos es va desenvolupar una idea anterior que finalitzà en el que celebrarem al Museu d'Història de Catalunya, l'any 2000: "Fonts orals". I ara l'últim dels dies 20 i 21 de febrer a Vic: "Església, societat i poder". En aquests darrers anys hem pogut facilitar unes fórmules de consulta per a la gestió dels centres a través de l'assessoria Talaia, mitjançant un sistema de trucades telefòniques i també d'unes fitxes de les qual n'haureu rebut el primer número.

Caldrà ajustar i perfeccionar aquest suport. Durant aquest període hem mantingut contactes amb diversos departaments de l'administració pública. S'ha afermat el conveni amb la Diputació de Barcelona i se n'ha signat un altre amb la Diputació de Girona. Amb la Generalitat de Catalunya vam aconseguir finalment, després moltes visites per diversos departaments, trobar una via de col·laboració amb el Departament de la Presidència. L'any 2001 vam presentar a la Comissió Lluís Companys un projecte de recerca fotogràfica que ja ha estat lliurat i que desenvoluparem amb una exposició itinerant.

A finals del 2001 se'ns va fer la proposta de creació d'una fundació destinada a donar suport als centres d'estudis. El 2002 va ser una any de debat i de definició del projecte, i finalment el 3 de juliol de 2003 es va constituir l'Institut Ramon Muntaner. La idea va sorgir de Josep Sebastià Cid, aleshores Coordinador Territorial de Cultura de la Generalitat de Catalunya a les Terres de l'Ebre, a qui cal valorar i agrair la voluntat posada en aconseguir una fórmula que permeti un suport important als centres d'estudis i als seus investigadors. Segurament amb la constitució de l'IRM hem entrat en una nova etapa en la qual ha de jugar un paper important la coordinació i la sincronia entre la CCEPC i l'IRM. Una nova etapa que està carregada de continuïtats, algunes de les quals arrenquen des dels mateixos orígens de la CCEPC, i que recull les inquietuds de molta gent que ha treballat perquè els centres d'estudis siguin valorats no només des de la perspectiva local sinó com una part important de la nostra cultura.

Josep Santesmasés i Ollé
President de la CCEPC

sumari

des de la universitat

Un arxiu no és un dipòsit de paper vell... (Salamanca una vegada més)

pàg. 2

coneguem els centres d'estudis

El Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès (GEL)

pàg. 3-4

institut ramon muntaner

L'Institut Ramon Muntaner. Una eina al servei dels Centres i Instituts d'Estudis

pàg. 5

institut d'estudis catalans

Observatori de la recerca a Catalunya

pàg. 6

resenyes i novetats

pàg. 7-11

Un arxiu no és un dipòsit de paper vell... (Salamanca, una vegada més)

La creació a Salamanca de la suposada *Sección Guerra Civil* de l'*Archivo Histórico Nacional* va significar la creació d'un problema polític absolutament artificial, car ningú fins aleshores sabia a la ciutat que tal arxiu existís —fora d'algun ex-jerarca del Règim—, i ara tothom el reivindica. Afortunadament no tots per la via del *derecho de conquista* com feu l'inclit escriptor Gonzalo Torrente Ballester, tot recordant-nos —de passada— quins foren els seus orígens polítics.

El contenciós significà, a més, la generació d'un greuge afegit als que inflingiren els vencedors de la Guerra civil als derrotats (no d'Espanya a Catalunya, si us plau). Aquest greuge es concretà en el manteniment d'un fons documental heterogeni, amb un origen tan aleatori com el que podríem generar expoliant sense ordre ni concert els papers de les cases d'un casc antic en fase d'enderrocament, per comptes de la pertinent restitució als seus propietaris —públics i privats— del que els havia estat robat. Aquesta heterogenitat l'he poguda comprovar personalment en la realització de la sèrie de divulgació documental "Els papers de Salamanca" per a la revista *Sapiens*. Què fan a un arxiu de Guerra Civil (1936-39) carnets del CADCI de 1921, cartes del gerent de Mines del Rif a un tal Arthur Netten de 1911 o el resultat de les eleccions internes de la lògia massònica *Concordia* de...1891?

La solució no és senzilla pels temps polítics que corren, però també per un fet que no podem ignorar: els titulars legítims de la documentació són institucions públiques i privades, partits, sindicats, associacions i ciutadans particulars. Un cop decidida —si fos el cas— la restitució, no seria gens clar que aquesta dongués com a resultat la generació d'un altre arxiu —o d'un conjunt d'ells— amb la documentació recuperada. El conjunt dels titulars —lliurement, això sí— haurien d'arribar a alguna mena d'acord perquè cada fons fos ingressat a l'arxiu adequat

i caldria un esforç molt notable per al que no estem potser preparats. I per què aquesta imprevisió? Molt simple, perquè la documentació no està inventariada. Literalment, no sabem el contingut sencer de l'arxiu i no és possible preparar-se per a una acció coherent sobre uns fons desconeguts. Quants ajuntaments, seccions locals de partits i sindicats o entitats associatives saben si hi ha alguna propietat seva a Salamanca? Per poder començar a treballar caldrà un inventari i resulta urgent.

El contenciós pot perllongar-se tant com vulguin des del govern del Partit Popular o des de qualsevol altre que pugui venir, però és inacceptable

que no cataloguin el que diuen estar conservant per a consulta pública. Si allò de Salamanca vol fer veure que és un arxiu, com a mínim que catalogui, què sapiguem si aquell centre republicà vallessà o aquella entitat excursionista empordanesa de la qual no han quedat arxius en tenen una part de "conservada" allà. Res no ens compromet de cara al futur que la documentació estigui ben inventariada i, al menys, de moment, podríem treballar en mínimes condicions d'accessibilitat. Què menys se'ls hauria d'exigir?

Martí Marín Corbera
UAB

Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell

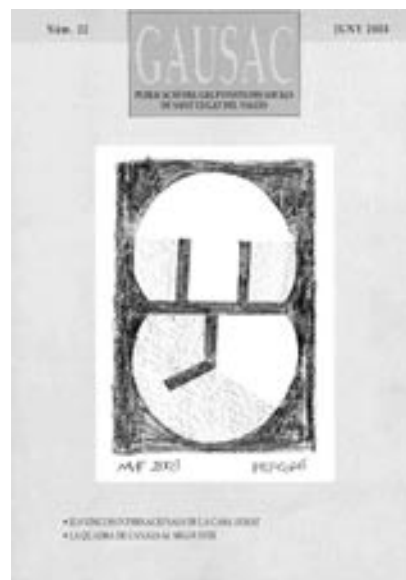
A dalt, façana de l'edifici del Arxivo General de la Guerra Civil Española, a Salamanca. A baix, manifestació a Barcelona a favor del retorn dels "papers de Salamanca".

El Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès (GEL)

La creació del Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès es va gestar a principis de l'any 1991, al llarg del qual s'anà formant el nucli inicial, es concretaren els objectius i es pensà en la necessitat d'una revista i d'un premi local de recerca. Malgrat la presència majoritària d'historiadors, el GEL sempre s'ha manifestat obert a tot tipus d'estudis sobre la població, defugint tancar-se en una especialització disciplinària. D'altra banda, en aquell moment es va entendre que un Centre d'Estudis ha de ser una entitat amb capacitat per a donar una sèrie de serveis a la ciutat, que llavors eren impossibles per manca de local. Així, doncs, conscients de les limitacions en què ens movíem, s'optà pel més modest títol de Grup, tot fixant-nos com a meta assolir arribar a ser un vertader Centre d'Estudis. Les converses mantingudes amb l'Ajuntament cristal·litzaren en la signatura d'un conveni el mes de juny de 1993, pel qual l'entitat es comprometia a continuar la publicació de la revista i a establir un premi de recerca, comptant amb el recolzament financer de l'administració

local i la promesa de cedir-nos un local per ubicar-hi la seu social, que tardà un parell en assolir-se.

El desembre de 1992 apareixia el primer número de la revista *Gausac*, nom que correspon al topònim medieval d'una vall del terme i que s'adoptà con a signe inequívoc de la voluntat de defensa i difusió del patrimoni, tan cultural com natural. La periodicitat de la revista és semestral i el darrer número publicat és el 22. La seva estructura interna consta de dos grans apartats, estudis i seccions. En la primera, els treballs tenen una extensió que oscil·la entre els 12 i els 30 folis, sense que això impedeixi puntualment llargades superiors o fins i tot monogràfics. La revista està oberta a tots els autors, siguin o no membres del grup, intentant, però, que els articles facin referència a la població que és objecte d'estudi o tinguin un caire general. La segona part està integrada per notes d'estudi, que recull treballs curts; patrimoni, dedicat a presentar i difondre elements concrets, alguns dels quals per desgràcia no hem estat capaços de salvar; documents, en

portada de la revista del GEL, *Gausac*

el que es presenten escrits, fotografies o altres rars o curiosos; ressenyes, que dona compte de les exposicions institucionals i de les publicacions referides a la ciutat; didàctica i medi local, especialment dedicada a les escoles, tant per oferir eines útils pel coneixement de la ciutat, com perquè els mestres puguin exposar les seves experiències; en darrer terme, un espai lliure d'opinió. *Gausac* manté un conveni de col·laboració amb el *Diari de Sant Cugat*.

El premi de recerca fou convocat per primera vegada el 1993, amb una dotació de 200.000 ptes i el compromís de publicar el treball guardonat en la revista, cosa que s'ha fet puntualment. El jurat estava integrat per tres investigadors de prestigi, l'arxivera municipal i un representant del GEL. L'any 2000, es va prendre l'acord de reconvertir el premi en una beca bianual, augmentant la seva dotació a 300.000 ptes. Tanmateix l'experiència ha demostrat que aquesta quantitat és baixa en relació a altres existents en el país i la fa poc atractiva. Això ha portat a suspendre la darrera convocatòria, a l'espera que la signatura d'un nou

Acte de presentació del número 1 de *Gausac*

conveni amb l'Ajuntament ens permeti augmentar-ne l'import.

Com molts altres centres d'arreu, una de les grans dificultats inicials fou disposar d'un local on aixoplugar-nos i començar a formar la biblioteca de l'entitat. En un primer moment ens acollí l'Arxiu Municipal, celebrant les reunions en la sala de consultes i disposant d'algunes lleixes de prestatgeria on dipositar els primers llibres. El mes de febrer de 1995, l'Ajuntament ens cedí l'ús d'un petit despatx en la Casa de Cultura, si bé en règim compartit, situació en la que continuem avui. En ell es va instal·lar la biblioteca de l'entitat, bàsicament formada amb els intercanvis de la revista i les publicacions locals. És prou evident que l'espai intrínsec és massa reduït per esdevenir un vertader Centre d'Estudis, però té l'avantatge de poder utilitzar els serveis generals de l'edifici i especialment les seves sales d'actes. Això va permetre, mercès una col·laboració amb l'ACRAM, d'efectuar-hi el II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya, l'abril de l'any 2002, en la que hi participaren més de 150 inscrits.

Al llarg dels deu anys d'existència, el GEL ha programat i portat a terme diferents cicles de xerrades i conferències, alguns d'ells amb col·laboració amb altres entitats ciutadanes o fins i tot per encàrrec d'aquestes o del propi Ajuntament, interessat en portar a terme accions de difusió de la història local en els centres cívics dels barris. En idèntic sentit es van organitzar les visites guiades per les escoles o per a grups al monestir de Sant Cugat, a la vila vella i a altres monuments locals, com el propi edifici de l'Ajuntament o del Mercat municipal. Per facilitar la tasca de mestres i professors s'ha confeccionat i editat dossiers didàctics sobre la vila medieval i el modernisme local. El 1998 s'establí una col·laboració continuada amb l'Oficina de Gestió de Monuments per oferir un servei de visites guiades gratuïtes al monestir, tots els dissabtes al matí.

El GEL ha intervingut activament en la política cultural de ciutat a través de la seva presència en el Consell de Cultura i en la Comissió

Imatge de la diada de Sant Jordi de 2002 en que els membres del Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès monten un estand.

de Patrimoni. Alhora, ha redactat i presentat diferents documents com Per un vertader Arxiu Municipal, el gener de 1992; Proposta per a la catalogació, conservació, acreixement i difusió del patrimoni cultural sancugatenc, juliol de 1995; Un Museu per a Sant Cugat, el 2000. El 1997 va rebre l'encàrrec d'efectuar la revisió de la Carta Arqueològica del terme, amb un resultat de recerca que va permetre elevar el nombre de jaciments coneguts de 23 a 89. Aquesta actuació ha estat la base que ha permès iniciar el control arqueològic en totes les obres que efectuen en el nucli històric, com també en els nombrosos eixamples perifèrics. Semblantment l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament va encomanar la confecció de l'inventari de béns mobles, una col·lecció recol·lectada per un grup d'entusiastes a principis de 1970, pensant en un hipotètic museu local. Finalment, el 2001, i en col·laboració amb la resta d'entitats integrades en la Comissió de Patrimoni, ha portat a terme una revisió del Catàleg de Patrimoni Arquitectònic, actualment en tràmit d'aprovació provisional.

L'estudi i defensa del patrimoni cultural ha estat i és un dels grans

eixos del GEL, en la qual ha tingut grans èxits, com assolir aturar el desenvolupament urbanístic de Can Cabassa fins que no s'hagués procedit a l'excavació de la vila romana i al dictamen de quines parts havien de ser conservades o, juntament amb l'APAC, la lluita per la restauració de la capella romànica de Santa Maria de Gausac, de planta circular. També hi ha hagut fracassos, quan en ple mes d'agost de 1999, no es va poder evitar l'enderroc de la xemeneia del vapor Serra, més conegut com La Pelleria, amb més de 125 anys d'antiguitat. Ens cal esperar que l'aprovació definitiva del catàleg citat ens permetrà evitar futurs atemptats contra el patrimoni. En l'àmbit de la natura, el GEL és membre del Consell Consultiu del Consorci del Parc de Collserola. Fent una breu síntesi, el GEL entén que la tasca d'un grup d'estudis no es pot limitar a la recerca aïllada, sinó que ha de participar activament en la conservació i difusió de tots aquells elements físics o intangibles, que són la base de l'estudi de la història local.

Domènec Miquel i Serra
Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat
del Vallès

L'Institut Ramon Muntaner. Una eina al servei dels Centres i Instituts d'Estudis

Des de la seva constitució el passat mes de juliol, l'Institut Ramon Muntaner està treballant tant per atendre les necessitats dels Centres i Instituts d'Estudis com per donar a conèixer la seva important tasca investigadora i com a dinamitzadors socials i culturals del seu entorn més immediat.

La idea principal entorn de la qual giren els nostres projectes i la nostra activitat és la de crear xarxa entre el Centres d'Estudis. Facilitar la comunicació i el treball conjunt entre els centres és un dels nostres principals objectius, ja que la possibilitat de posar en comú experiències, activitats i investigacions pot enriquir i facilitar considerablement el treball realitzat de manera individual per cada centre i també pot donar al món dels Centres d'Estudis la rellevància que mereix tant dins el món científic i acadèmic com a la societat en general. Però aquest projecte només pot funcionar si els Centres i Instituts d'Estudis hi participen.

L'Institut ha començat amb una sèrie d'actuacions que estan servint per establir un primer contacte amb els Centres i veure la seva resposta. De moment, el balanç està sent molt positiu. Aquests projectes inicials han sorgit d'un consens entre la Generalitat de Catalunya i la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i que recullen algunes de les idees exposades pels Centres en el procés de creació de l'Institut.

De tota manera, som conscients que el món dels Centres i Instituts d'Estudis és molt heterogeni i que les necessitats també són molt variades, però el que pretenem principalment és crear projectes que puguin ser prou amplis com perquè siguin d'interès i s'hi puguin acollir la majoria dels Centres.

Una de les primeres actuacions realitzada des de l'Institut ha estat obrir unes línies d'ajuts: una per projectes d'investigació i de difusió cultural, i l'altra per l'organització de congressos, cicles de conferències, seminaris, etc. Un dels requisits principals que es tindrà en compte a l'hora de valorar les sol·licituds és que hi estiguin implicats

dos o més centres o instituts d'estudis i si pot ser, que també hi col·laborin altres entitats o organismes. En aquest cas es tractava d'ajuts molt oberts per tal que hi poguessin optar el major nombre de centres possible. Els motius que ens van conduir a triar aquesta opció van ser principalment el fet que l'Institut encara es trobava en una fase molt inicial i que el desconeixement per part dels Centres de la seva existència i dels seus objectius era molt gran. Ara es pot dir que aquests ajuts han estat un primer contacte amb els centres, que en molts casos ens ha servit per recollir les seves impressions i les seves necessitats.

Malgrat tot, el balanç ha estat positiu i el nombre de sol·licituds ha estat força elevat. El Comitè de Direcció de l'Institut serà l'encarregat d'estudiar les propostes arribades i fer una resolució que es comunicarà als centres. Per tant, amb aquests ajuts inicials l'Institut ha contribuït a la realització d'una sèrie d'activitats durant aquests darrers mesos de l'any (congressos, cicles de conferències, seminaris), facilitarà noves iniciatives que tindran lloc durant el proper any i posarà en marxa una sèrie de projectes d'investigació. Aquests projectes no només tindran importància o seran interessants pels centres que hi treballin, sinó que la col·laboració entre entitats permetrà fer un treball molt més documentat, més global i més ric.

L'Institut pretén obrir periòdicament

línies d'ajuts que intentaran adaptar-se cada vegada més a les necessitats concretes dels centres, però sense perdre de vista el nostre objectiu principal de fomentar la col·laboració i el treball conjunt dels centres.

Un altre projecte molt important seguint aquest mateixa línia és la creació d'un Portal a Internet. Aquest portal vol ser en realitat el portal dels Centres i Instituts d'Estudis, on cada centre mantindrà la seva individualitat, però es mostrarà a l'exterior com a part d'un moviment social molt important. Una eina que permeti donar a conèixer el món dels centres d'estudis, però que a la vegada sigui també útil per les activitats i la investigació que realitza cada entitat. Una eina que no comporti una feina afegida molt gran pels centres sinó sigui fàcil de fer servir i actualitzar. L'Institut serà l'encarregat que el portal funcioni i de facilitar als Centres, sempre que estigui al nostre abast, tot el necessari perquè hi participin i estiguin implicats en aquest projecte. Però perquè aquest projecte funcioni l'Institut necessita de la col·laboració dels Centres i Instituts d'Estudis.

Finalment, un tema que s'ha considerat rellevant en aquests primers mesos ha estat la difusió. S'ha fet una important campanya promocional per tal de donar-nos a conèixer no només als Centres d'Estudis sinó també a la societat en general.

Observatori de la recerca a Catalunya

Segons l'article 3.b dels Estatuts de l'Institut d'Estudis Catalans, la institució ha de "contribuir a la planificació, la coordinació, la realització i la difusió de la recerca, en les diferents àrees de la ciència i la tecnologia." Per tant, una de les funcions bàsiques de l'IEC és actuar com a centre promotor i difusor de la recerca en terres de llengua i cultura catalana, assessorant els poders públics i les institucions.

En aquest sentit, la tardor del 1995 el Consell Permanent de l'Institut acordà posar en funcionament el projecte d'elaboració d'un estudi sobre l'estat de la recerca a Catalunya, en relació a paràmetres homologats internacionalment. Per encàrrec de l'antic Comissionat per a Universitats i Recerca (ara Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació), l'estudi es basava en una sèrie d'informes periòdics sobre cada una de les àrees en què es pot dividir l'activitat científica.

El projecte, denominat Reports de la recerca a Catalunya i coordinat per la Secretaria Científica de l'IEC, s'inicià el desembre de 1995. Els informes havien de ser redactats per un equip de prestigiosos investigadors de cada àmbit. La primera edició dels Reports va organitzar-se en vint-i-quatre àrees temàtiques que cobrien el període 1990-1995. Aquests treballs van comptar amb el suport de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT) de la Generalitat de Catalunya. Els informes a text complet es poden consultar al lloc web de l'IEC (<http://www.iecat.net/recerca/reports/inici.htm>).

En l'actualitat i per encàrrec del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, la Secretaria Científica de l'IEC està coordinant la segona edició dels Reports, la qual es preveu presentar a començament de l'any 2004. En aquesta edició les àrees temàtiques són vint-i-sis i abasten el període 1996-2002.

Amb l'objectiu de recolzar els equips de redacció dels informes,

la Secretaria Científica de l'IEC va tramitar una sol·licitud d'informació a totes les universitats, departaments i centres de recerca de Catalunya. Un cop seleccionada i analitzada documentalment, tota la informació recollida s'ha organitzat en una Intranet. La finalitat d'aquest espai web d'accés restringit consisteix a facilitar els processos de comunicació i augmentar la interacció entre els equips de treball i la Secretaria Científica.

Un cop presentada la segona edició dels Reports, la Secretaria Científica de l'IEC vol posar en funcionament l'Observatori de la Recerca a Catalunya, un projecte de referència per a l'anàlisi, la planificació, la coordinació i la difusió de les activitats de recerca i desenvolupament en l'àmbit català. Dins d'aquest marc, els objectius de l'Observatori seran:

a) Avaluar de manera continuada el desenvolupament de l'alta recerca a Catalunya en les diferents àrees de la ciència i la tecnologia a partir de dades quantitatives indicadores, amb la finalitat d'extreure conclusions de caràcter operatiu.

b) Posar a disposició de la comunitat científica i de la societat en general un sistema d'instruments de treball i fonts d'informació actual i retrospectiva sobre l'estat de l'activitat investigadora catalana, que constitueixin la base per detectar tendències, variacions, etc.

L'actuació de l'Observatori de la Recerca a Catalunya es centrarà en l'estudi de tota l'activitat científica desenvolupada en el territori català. En principi, l'Observatori treballarà a partir d'una classificació d'àrees científicotècniques basada en la de la CIRIT i el seu abast cronològic arribarà fins l'any 1996, tot aprofitant la recollida de dades per l'elaboració de la segona edició dels Reports. De tota manera, s'estudiarà l'ampliació fins l'any 1990, punt de partida dels informes.

Dins de cada àmbit temàtic, el projecte de l'Observatori de la Recerca

a Catalunya pretén desenvolupar les següents línies de treball:

1. Determinar els indicadors que s'han de recollir per respondre a les preguntes dels usuaris de l'Observatori.
2. Localitzar les fonts d'informació més adients i fomentar la consolidació de fluxos informatius referents als indicadors de la recerca esmentats.
3. Proporcionar les dades relatives a la recerca a les comissions d'experts encarregats d'elaborar els futurs reports o altres informes puntuals.
4. Estructurar les dades recollides i explotar-les de manera permanent mitjançant una base de dades accessible a través d'Internet.

Com a conclusió, el futur Observatori de la Recerca a Catalunya respon a un dels objectius fonamentals de l'Institut d'Estudis Catalans i contribueix a la necessitat de potenciar, fomentar i coordinar les activitats de recerca i desenvolupament, essencials pel desenvolupament de la nostra societat en un context internacional força competitiu.

*Llorenç Arguimbau Vivó,
Secretaria Científica de l'IEC*

LIMÓN PONS, Miquel Àngel. *Josep Pla i Menorca. Els cants de sirena d'un illòman*. Col·lecció Cova de palla, núm. 17. Institut Menorquí d'Estudis. Maó, 2003. 126 pàg.

L'Institut Menorquí d'Estudis ha editat l'obra Josep Pla i Menorca: els cants de sirena d'un illòman, de Miquel Àngel Limón Pons, un llibre que passa a engrandir el corpus ja extens de bibliografia dedicada a Josep Pla. En aquest cas, Limón ens descobreix la relació -no només literària- que l'escriptor empordanès va mantenir amb Menorca, partint d'una tesi que apunta al principi del llibre i que concreta amb aquests mots: "en el món literari i personal vastíssim, laberíntic, de Pla, Menorca hi fa un paper gens accidental". I encara matisa: "Menorca va marcar-lo específicament, indeleblement, mentre visqué". Per corroborar-ho, Limón aporta molta i exhaustiva documentació, extreta bàsicament de la magna Obra Completa de Josep Pla i de l'epistolari inèdit del professor maonès Joan Hernández Móra, i vertebrada la seva línia argumental en tres punts, els quals complementa amb un text addicional final. Per començar, Limón documenta quatre estades a Menorca de Pla, de les sis possibles que hi va fer, mostrant-nos, a més, com aquests viatges es van reflectir en la seva obra. A aquesta presència, la Menorca llarga -emprant la terminologia de l'estudi-

, se li afegeix, com a segona línia argumental, la Menorca passavolant, l'illa que apareix indirectament a l'obra planiana, concretada en la meteorologia, el món mariner, el menjar i, dedicant-los un capítol prou ampli, una dotzena de menorquins, alguns d'ells elevats a la categoria d'Homenots. L'última línia de l'argumentació de Limón es construeix a partir de la correspondència, encara inèdita, que van mantenir Joan Hernández Móra, l'editor Josep Vergés i el mateix Pla, en què es demostra la influència que l'intel·lectual maonès va tenir en la planificació i eixamplament de l'edició de l'Obra Completa planiana. Limón clou el llibre amb la incorporació d'un text (ja editat abans) en què, a partir dels escrits de Pla, construeix una entrevista apòcrifa amb l'escriptor de l'Empordà que, tot i fugir del fil argumental de l'obra, en resulta un bon complement. Com diu Àngel Mifsud en el pròleg, "aquesta és una obra, un llibre que es llegeix agradablement, que diu les coses ben dites i que obre noves perspectives sobre el món inesgotable de Pla; A més, evidentment, d'aportarnos aspectes fonamentals de la cultura menorquina del segle XX".

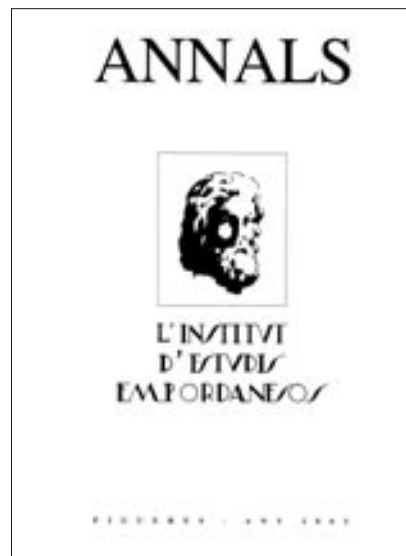
Ismael Pelegrí i Pons
(Secció de Llengua i Literatura de l'Institut Menorquí d'Estudis)

● ● ●
AA.VV. *Annals*. Vol. 36. Institut d'Estudis Empordanesos. Figueres, 2003. 426 pàg.

El 8 de juny de 1856 va néixer l'Institut d'Estudis Empordanesos com a institució preocupada pels estudis de la comarca. Des de llavors s'ha caracteritzat per l'organització i la participació en actes culturals de diversa índole com conferències o certàmens literaris, activitats que s'han mantingut fins el dia d'avui.

La tasca que més prestigi li ha donat són les publicacions, d'entre les quals destaquen els *Annals* i les col·leccions de *Biografies i Monografies Empordaneses*. Aquestes publicacions suposen més de 500 referències bibliogràfiques d'estudis d'investigació de disciplines diverses sobre la comarca, de manera que han esdevingut una eina de referència obligada per a qualsevol estudiós de l'Alt Empordà.

El darrer volum dels *Annals* consta

de 426 pàgines i, com és habitual, disposa d'aportacions de temes ben diferents essent el gruix principal l'apartat històric.

Per ordre d'aparició, en l'apartat de ciències figura l'estudi d'Albert Campsolinas Notes sobre el pas prenupcial d'aus aquàtiques als estanys de l'Albera, en el d'arqueologia Marta Pi presenta un resum del seu treball universitari de recerca Les tabellae defixionum de la necròpolis Ballesta d'Empúries.

Entre els treballs històrics cal destacar el treball de l'erudit castelloní mn. Miquel Pujol amb El fossar dels jueus de Castelló d'Empúries qui, a partir dels protocols notariais, aporta la ubicació del fossar castelloní que tantes disquisicions havia suposat entre els estudiosos del món hebreu fins el dia d'avui. Cal esmentar també les aportacions: d'Enric Bassegoda i Francisco J. Rodríguez Un conflicte entre sant climent Sesebebes i Espolla durant la guerra civil catalana del segle XV; de Pablo de la Fuente Poder, mentalitat i ideologia a la Roses del Renaixement; de Sònia Masmartí i Èrika Serna Un contracte d'obres del monestir de sant Pere de Rodes (1573); de Josep M. Bernils, cronista de la ciutat de Figueres, L'ordre públic municipal de Figueres; de Marciano Cárdbaba La secció de treball col·lectiu d'Espolla, 1936-1939; d'Albert Testart La Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de Figueres (1943-1977) i la de Josep Clara Una excavació frustrada a la Jonquera. De quan el governador civil fou detingut pels militars (1950).

Altres temes complementen els estudis d'investigació: en gastronomia Un dinar a casa de la família Gorgot (1808) d'Èrika Serna i Pep Vila; en història de l'art Don Tomàs de Rocaberti, el primer fotògraf amateur de la comarca d'Inés Padrosa; en arquitectura La construcció de la plaça forta de Sant Ferran de Figueres de Carlos Díaz-Capmany; en periodisme Llengua i ideologia a la premsa de Figueres (1939-1974) de Jaume Guillaumet degà d'Estudis de Periodisme de la Universitat Pompeu Fabra i en arxivística L'Arxiu Municipal de Vilamacolum: fons i quadre de classificació de Manolo Moreno.

Des de l'any passat s'inclou la publicació Premi de Recerca Albert Compte, destinat als alumnes de batxillerat, que enguany va recaure en el treball "Vida de Josep Vancells i Marquès".

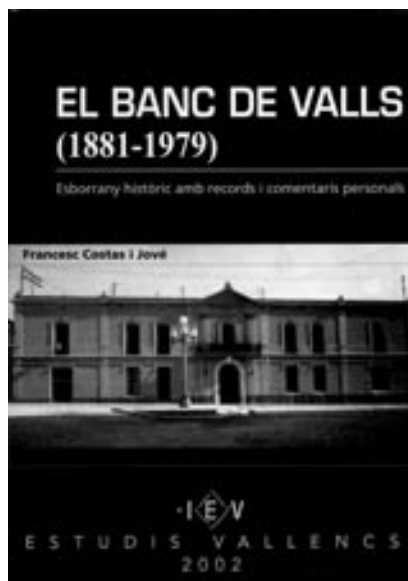
Clou el volum l'apartat de resenyes dels darrers llibres apareguts relacionats amb la comarca, sempre que els autors, o a qui correspongui, hagin facilitat un exemplar per a la biblioteca del centre, i es finalitza amb la memòria de les activitats dutes a terme per la institució durant l'any. Aquí hi figura la secció titulada L'IEE a la premsa que ens reflecteix l'ampli ressò de l'Institut d'Estudis Empordanesos en els mitjans de comunicació.

Inés Padrosa Gorgot
Secretària de l'IEE

COSTAS i JOVÉ, Francesc. *El Banc de Valls. Esborrany històric amb records i comentaris personals*. Institut d'Estudis Vallencs "Biblioteca d'Estudis Vallencs". Valls, 2002. 293 pàg.

Francesc Costas i Jové (1891-1988) va estar vinculat amb el Banc de Valls durant cinquanta-set anys de la seva vida. Hi exercí els càrrecs d'administrador general i de conseller. Aquest llibre sobre el Banc de Valls, editat per l'Institut d'Estudis Vallencs, recull un treball inèdit fins ara del que fou un ciutadà interessat per molt diversos aspectes de l'àmbit cultural vallenc. La pretensió de l'estudi que avui presentem era aquesta, segons l'autor mateix: "Aquest senzill esborrany només pretén ésser un simple esquema de les activitats més sobresortints del Banc de Valls, al servei del qual i en diversos llocs, sempre amb emoció i honestedat, vaig romandre durant cinquanta-set anys." I de fet, així

ho corrobora Joaquim Margalef Llaberia, economista i professor de la Universitat Rovira i Virgili, a càrrec del qual ha anat el pròleg d'aquest llibre i la tasca de situar el Banc de Valls en el context de l'evolució del sistema financer espanyol i català. Segons el prologuista, el llibre de Francesc Costas no és una anàlisi històrica, cosa que l'autor no pretenia pas, ni tampoc no és una autobiografia ni una explicació de fets puntuals, ni que doni moltes opinions personals sobre els diversos fets que descriu i que analitza. Més aviat es tracta –seguint el raonament de Margalef– d'un recordatori i unes valoracions personals de fets i situacions, que poden servir com a instrument de base a un historiador, sobretot pel valor que tenen d'aportació a la història de la nostra ciutat i de les comarques d'influència. Tenen, en definitiva, el valor i l'interès de permetre de contextualitzar aquestes valoracions de fets i situacions en el procés de l'evolució econòmica i financera que es produí en la banca espanyola i catalana des que s'instituí el Banc d'Espanya i fins que desaparegué el Banc de Valls, el qual aguantà gairebé durant cent anys, essent com era un banc local, la dinàmica de canvis que es van produir en el món financer espanyol al llarg d'un segle. Cal recordar que el Banc de Valls es constituí com a societat anònima i que el crearen prohoms vallencs en temps de la febre d'or, a finals del segle XIX, en una època de transformacions productives en l'economia, de vertebració del mercat interior, de construcció de ferrocarrils i d'entrada de capital estranger. Francesc Costas es proposà tothora de reflectir la importància i la transcendència social que, a parer seu, el Banc de Valls sempre va

tenir, en destacar i subratllar constantment i amb exemples que els interessos locals i comarcals van anar sempre estretament lligats amb l'actuació del Banc de Valls.

El treball de Francesc Costas, escrit apassionadament, interessa --a banda de la informació històrico-financera que pugui contribuir a explicar des del seu punt de vista-- alhora per la informació que dona sobre el Valls del tombant de segle, del XIX cap al XX. No endebades ens descriu com era la situació agrícola, la indústria tèxtil i la presència del ram dels blanquers, l'edifici que ocupà el Banc de Valls... Destaquem particularment el capítol III de la primera part, en què ens explica una particularitat típica i inherent a la fundació del Banc de Valls: la creació de bitllets, obligacions amortitzables que tenien la consideració de paper-moneda i que circularen profusament com a tals. Se'n feren quatre emissions i reproduïen la imatge de vallencs il·lustres, com ara la de l'escultor Bonifàs, la del bisbe Palau, etc. També és força interessant el capítol VIII d'aquesta primera part, en què es refereix al finançament esplèndid que el Banc de Valls destinà a la creació dels sindicats agrícoles, a "la magnífica xarxa de cellers i molins d'oli cooperatius que a partir dels anys 1918-1920 es van aixecar en diversos indrets del Camp de Tarragona..." I ben singularment atractiu és igualment el capítol VII, en el qual es repassa el paper de la premsa local, que transcrivía una polèmica entre partits i respecte de l'actuació del Banc de Valls. S'hi implicaren concretament tres periòdics locals: El Porvenir, La Actualidad i El progreso.

Les arrels del Banc de Valls, els fundadors, els accionistes, el finançament d'empreses ben diverses, les sucursals, l'interès per a fomentar l'estalvi, el temps de la guerra i de la postguerra i, a la llarga, la venda de les accions a una altra entitat bancària omplen els capítols d'aquest "esborrany històric amb records i comentaris personals", escrit per Francesc Costas i Jové.

Núria Ventura Mercè

PLANS i CAMPDERRÓS, Lourdes (ed.), *Fonts orals. La investigació a les terres de parla catalana. Actes de les Jornades de la CCEPC. Barcelona, 14 i 15 de desembre de 2007*. Publicacions de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, 2. Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, Museu d'Història de Catalunya,

Cossetània Edicions, Valls 2003, 294 pàgs.

El volum que ressenyem a continuació presenta les aportacions que van fer els investigadors a les Jornades de la CCEPC, celebrades els dies 14 i 15 de desembre de 2001 al Museu d'Història de Catalunya. La trobada va respondre fonamentalment a dos objectius: impulsar la utilització de les fonts orals com a eina de recerca històrica i, també, com a recurs per als estudis lingüístics, biogràfics, antropològics i didàctics entre d'altres; facilitar la comunicació entre els estudiosos dels centres d'estudis que treballen les fonts orals i, finalment, publicar les actes de les jornades per posar a l'abast de tothom les diverses qüestions metodològiques i historiogràfiques que haguessin sorgit de la celebració.

Les jornades es van estructurar en quatre àmbits temàtics: en el primer, Gènesi de la Història Oral als territoris de Parla Catalana: aportacions remarcables en temps i espai es va analitzar el treball realitzat durant els segles XIX i XX. Sense haver pogut disposar de la ponència de Mercè Vilanova en el moment de tancar l'edició, el text d'Antoni Gavaldà analitza quines disciplines han situat les fonts orals en l'actual punt de confluència i exposa quines han estat al seu parer les principals seves aportacions; en el segon, Metodologia de la investigació a partir de les fonts orals: perspectiva des de les diverses disciplines socials: antropologia, sociologia, història, política, economia, lingüística es va dedicar als aspectes metodològics de la recerca i a mode de taula rodona es feren aportacions sobre l'ús de l'oralitat; en el tercer, Aportacions recents fetes a partir del treball amb fonts orals, la ponència de Felip Munar analitza

com han estat interpretades les fonts orals en funció dels estudis que les han utilitzat i defensa el seu ús com a eina fonamental per a qualsevol treball de recerca; finalment, el quart i darrer àmbit Els Bancs de dades d'història oral a l'actualitat als territoris de parla catalana: proposta d'articulació a través dels centres d'estudis de parla catalana, va presentar la diagnosi de l'estat actual dels arxius de fonts orals i les seves perspectives de futur a partir de la ponència de Lluís Úbeda que presentà el cas concret de la creació de l'arxiu de fonts orals de l'Institut d'Història de Barcelona.

Pel que fa a les comunicacions, una vintena, ens permeten conèixer quines eren les línies d'investigació en curs en el moment de la celebració de les jornades. Les hem agrupat de la següent manera: un primer àmbit en què es donen a conèixer diferents "històries de vida", a partir de les quals persones anònimes o no expliquen a partir de les seves vivències una part de la memòria col·lectiva del país; una segona línia d'investigació que és la que treballen els investigadors que recullen el testimoni de lluitadors antifranquistes amb la finalitat de crear un arxiu o un museu de fonts orals; la tercera és la defensa una utilització dels testimonis orals per ampliar el coneixement del nostre passat; un altre àmbit seria el que permet, des de les fonts orals, plantejar un estudi interdisciplinari on intervenen elements històrics, lingüístics, antropològics i etnològics; una altra línia d'investigació preveu una utilització de les fonts orals com a recurs didàctic i, finalment, el darrer àmbit en què hem estructurat les comunicacions és el que preveu que amb la recopilació de fonts orals es pot estudiar la dialectologia.

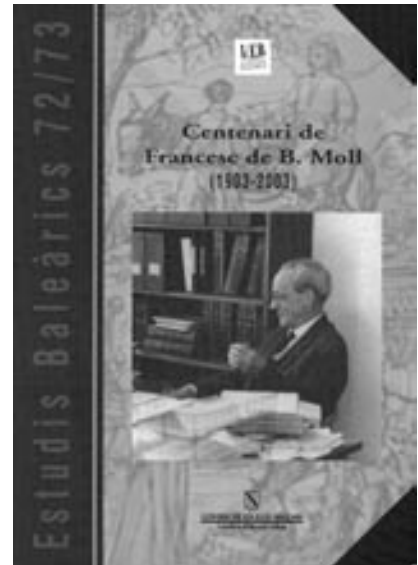
Amb la publicació d'aquestes actes es compleix la finalitat darrera de qualsevol trobada d'estudiosos: tenir sobre el paper un material que contribueixi a donar a conèixer diferents aportacions en curs i que ajudi a reflexionar sobre les diferents temàtiques estudiades i, també, sobre l'ús de les mateixes fonts orals per part dels diferents estudiosos.

Lourdes Plans

● ● ●

AA.VV. *Centenari de Francesc de B. Moll (1903-2003)*. Estudis Baleàrics, 72 / 73. Institut d'Estudis Baleàrics. Palma, 2003. 310 pàg.

Cal assenyalar la importància d'aquest

número de la revista *Estudis Baleàrics* dedicat a commemorar el centenari del naixement de Francesc de B. Moll, perquè no sols constitueix una fita en el coneixement de l'obra del nostre filòleg, sinó perquè reuneix treballs de personalitats intel·lectuals de primer ordre. Difícilment podran tomar-se a ajuntar en un altre volum investigadors com el P. Miquel Batllori –el text del qual fou tramès deu dies abans de la seva mort–, Antoni M. Badia i Margarit, Germà Colón, Anthony Bonner, Josep Massot i Muntaner –tots ells, doctors honoris causa per diverses universitats–, escriptors reconeguts com Gabriel Janer Manila, Lluís Alpera o Miquel Ferrà Martorell, professors de les diverses universitats dels Països Catalans, filòlegs de reconegut prestigi i testimonis diversos.

El número està estructurat en tres apartats titulats "Presència de Francesc de B. Moll", "Aspectes de l'obra de Francesc de B. Moll" i "Camins creuats amb l'obra de Francesc de B. Moll", més un apèndix documental.

"Presència de Francesc de B. Moll" recull articles i materials de caràcter biogràfic i personal, de persones que varen mantenir un contacte directe amb Francesc de B. Moll. Va encapçalat per una cronologia de Joan Miralles i inclou, entre d'altres, textos del P. Batllori, Badia i Margarit, Encarna Viñas –traspassada el passat desembre–, Miquel Ferrà, Gabriel Janer, Miquel Pons, Miquel Ferrà, etc. Hi destaca, també, un parlament inèdit de Josep M. Llopart, llegit a l'Ajuntament de Palma el 31 de desembre de 1991 amb motiu del nomenament de Moll com a Fill Il·lustre de la ciutat.

El segon apartat, "Aspectes de l'obra de Francesc de B. Moll", està format

per deu estudis sobre aspectes concrets de l'obra del nostre filòleg i editor. S'hi tracten qüestions relacionades amb la seva dedicació a la lingüística (J. Veny, J. Moran, J. Corbera...), com el seu vessant d'escriptor (Ll. Alpera, P. Rosselló...), com les seves actuacions en terrenys més concrets, des del lul·lisme (A. Bonner) a la intervenció en l'adaptació dels textos litúrgics al català (P. J. Llabrés) o la seva aportació com a polemista (J. Massot) i la seva labor cívica o patriòtica (S. Cortés, J. F. López Casanovas...). Tot i tractar-se d'aspectes parcials, el conjunt d'aquests estudis ens dona a entendre l'abast de la personalitat i de l'obra de Moll.

"Camins creuats amb l'obra de Francesc de B. Moll", el tercer apartat, aplega vuit treballs que, si bé no tracten directament sobre Moll i la seva obra, en canvi s'hi relacionen tangencialment. Molts d'ells aborden temes treballats per ell en terrenys com la lexicologia (G. Colón), la gramàtica històrica (E. Casanova), el lul·lisme (A. Hauf), la toponímia (C. Aguiló), la literatura popular (M. Sbert), etc. Aquest apartat també inclou un article de M. A. Perelló dedicat a recordar Josep M. Llopart amb motiu del 10è aniversari de la seva mort, que ens mostra molts de punts en què ambdós personatges coincidiren i treballaren conjuntament.

El quart apartat és un apèndix documental, del qual ha tengut cura Xavier Del Hoyo, en què s'apleguen fragments d'entrevistes a diversos personatges que tractaren Moll molt de prop, així com petit àlbum fotogràfic, amb algunes imatges que resulten molt il·lustratives de la feina i de l'esperit de Francesc de B. Moll.

Aquest número d'Estudis Balearics ha comptat amb la participació entusiasta dels col·laboradors, que han demostrat que Francesc de B. Moll és encara avui, dotze anys després de deixar-nos, un personatge estimat per tots aquells que el conegueren directament i per tots aquells que han après amb la seva obra. Igualment, cal remarcar l'impuls que aquest número va rebre per part de Damià Pons i Pons, aleshores conseller d'Educació i Cultura, així com de Xavier del Hoyo, secretari general de l'Institut d'Estudis Balearics. Al capdavant, però, aquest entusiasme no és altra cosa que una mostra de l'agraïment del nostre poble envers l'obra filològica, cultural i patriòtica de Francesc de B. Moll.

Pere Rosselló Bover

AA.W. Catàleg de l'exposició "Manuel Pallarès – Pablo Picasso. Homenatge a 78 anys d'amistat". Centre Picasso d'Orta. Horta de Sant Joan, 2003. 71 pàg.

L'exposició "Manuel Pallarès-Pablo Picasso. Homenatge a 78 anys d'amistat" portada a terme els mesos d'abril i maig de 2003 a Horta i el juny i juliol a Tarragona, vol ser un reconeixement a una amistat de durada inusual, entre l'artista més genial del segle XX i un desconegut pintor nascut a Horta de Sant Joan que mai s'aprofità d'aquesta relació. La seva discreció fa que a les biografies picassianes no se li doni l'autèntica importància que va tenir en la vida de Picasso.

El catàleg de l'exposició s'inicia amb una breu però intensa introducció de Josep Palau i Fabre on fa palesa la importància d'aquesta llarga amistat que demostra la qualitat humana de Picasso. A continuació podem dividir el catàleg en tres parts. En la primera s'explica la relació entre els dos amics, des de que es coneixen, a Llotja l'any 1895, fins la mort de Picasso. Els dies d'escola a Llotja, les passejades per la Barcelona de finals de segle, la il·lusió de compartir el primer estudi, els nou mesos junts a Horta, aquell agost sols als Ports envoltats per la natura, el primer viatge a París... són fets essencials en la vida de Picasso, que va compartir intensament amb el seu amic. Artísticament, segueixen camins diferents; però l'amistat, iniciada a l'escola de Llotja, no sols no es trenca, sinó que s'enforteix i esdevé estrictament personal, sentimental: l'amistat en estat pur, eludint diferències estètiques. Els darrers anys Pallarès visitava Picasso a casa seva i junts passaven llargues estones parlant dels vells temps. Una sèrie de fotografies inèdites en són testimoni. Els textos s'il·lustren amb fotografies i obres de Picasso i Pallarès; els autoretrats de l'any 1895 i 1907 mostren clarament la divergència dels camins artístics d'ambdós. Dels temps d'estudiants a l'Escola de Belles Arts hi ha reproduïdes dues "acadèmies", segurament exercicis de classe o potser un examen, una de Picasso i l'altra de Pallarès basades en el mateix model de guix on podem veure que ambdós eren uns bons dibuixants.

En la segona part del catàleg trobem una mostra força representativa de la producció de Manuel Pallarès, és una obra academicista, lluny de les aventures avantguardistes, fidel a la

tradició pictòrica. Abunden els temes clàssics que dibuixa i pinta amb gran tècnica: el detall "dalinià" de les natures mortes i d'altres obres (un petit oli sobre fusta ens mostra unes nous "vives" o l'extraordinari realisme del cistell a "Interior de can Tafetans", el braser de "En convalescència"), l'expressivitat dels retrats (uns magnífics autoretrats) i el naturalisme dels paisatges, principalment carrers d'Horta i les seves rodalies; tot plegat, una obra de magnífica qualitat i un excel·lent testimoni d'una època.

El catàleg acaba mostrant com Picasso veia Pallarès a través de 16 retrats que el pintor malagueny va fer del seu amic. Dibuijos, caricatures i olis, entre els que destaca el famós "Retrat cubista de Manuel Pallarès" de 1909. Entre els dibuijos n'hi ha un d'inèdit, fet a llapis de color i datat el 1956. En aquest retrat curiosament Picasso dibuixa el seu amic, que ja tenia 80 anys, com el noi jove que havia conegut a Llotja feia més de 60 anys. Tots tenen en comú el respecte amb que Picasso representa Pallarès. Unes vegades amb seriositat, altres amb humor com en la fotografia en blanc i negre feta per Douglas Duncan dels dos amics, que Picasso transforma en una colorista escena d'ambdós convertits en senadors romans. En tots els retrats es manifesta de forma evident el gran afecte que Picasso tenia vers el seu millor amic.

Per molts serà una sorpresa descobrir a través d'aquest catàleg la figura de Manuel Pallarès, el gran amic de Picasso que també va ser pintor.

Elias Gaston

novetats bibliogràfiques

- AA.VV. *Amics de Besalú. IX Assemblea d'estudis del seu comtat*. Volum I. Amics de Besalú. Besalú, 2003. 205 pàg.
- AA.VV. *Annals. 2001-2002*. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. Ripoll, 2003. 293 pàg.
- AA.VV. *Au! Revista comarcal dels Ports*. Núm. 67. Centre d'Estudis dels Ports. Morella, 2003. 32 pàg.
- AA.VV. *Baix Llobregat*. Núm. 62. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. Sant Feliu de Llobregat, 2003. 8 pàg.
- AA.VV. *Baix Llobregat*. Núm. 63. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. Sant Feliu de Llobregat, 2003. 8 pàg.
- AA.VV. *Del Penedès*. Núm.5. Institut d'Estudis Penedesencs. Vilafranca del Penedès / Vilanova i la Geltrú, 2003. 105 pàg.
- AA. VV. *Dovella. Revista cultural de la Catalunya central*. Núm. 79. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2003. 48 pàg.
- AA.VV. *Dovella. Revista Cultural de la Catalunya Central*. Núm. 80-81. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2003. 56 pàg.
- AA.VV. *Eivissa*. Núm. 40. Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 2003. 56 pàg.
- AA.VV. *El Poble Sec. Retalls d'història. Les ressenyes del CERHISEC (4)*. Centre de Recerca Històrica del Poble Sec. Barcelona, 2003. 133 pàg.
- AA.VV. *Els joves a l'època contemporània. XXI Jornades d'Estudis Històrics Locals*. Institut d'Estudis Baleàrics. Palma de Mallorca, 2003. 306 pàg.
- AA. VV. *Font de ceres*, núm. 8. Centre de Recerca Històrica del Poble Sec. Barcelona, 2003. 8 pàg.
- AA.VV. *Font de Ceres*. Núm. 9. Centre de Recerca Històrica del Poble Sec. Barcelona, 2003. 8 pàg.
- AA.VV. *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*. Núm.75. Museu Arxiu de Santa Maria. Mataró, 2003. 44 pàg.
- AA.VV. *Guia del Bages. Els municipis i el seu patrimoni històric, artístic i natural*. Col·lecció Guies, núm.4. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2003. 283 pàg.
- AA.VV. *La Resclosa*, Núm.7. Centre d'Estudis del Gaià. Vila-rodona, 2003. 147 pàg.
- AA.VV. *Manuel Pallarès. Pablo Picasso. Homenatge a 78 anys d'amistat*. Catàleg de l'exposició. Centre Picasso d'Orta / Fundació Caixa Tarragona. Horta de Sant Joan, 2003. 71 pàg.
- AA.VV. *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp*. Núm. 43. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 2003. 190 pàg.
- AA.VV. *Recull*. Núm. 8. Associació Cultural Baixa Segarra. Santa Coloma de Queralt, 2003. 132 pàg.
- AA.VV. *Traces medievals. Ars et scientia. Proporcions harmòniques i construcció de la Seu Vella de Lleida (segle XIII)*. Catàleg de l'exposició. Quaderns de la Sala d'Arqueologia, 3. Institut d'Estudis Ilerdencs. Lleida, 2003. 95 pàg.
- AA.VV. *XIX Sessió d'Estudis Mataronins. 23 de novembre de 2003*. Comunicacions presentades. Museu Arxiu de Santa Maria - Patronat Municipal de Cultura. Mataró, 2003. 295 pàg.
- BARBÉ, Lluís. *Literatura i economia: la història d'un amor impossible?* Quaderns d'Arxiu, núm. 94. Fundació Bosch i Cardellach. Sabadell, 2003. 31 pàg.
- CLARA, Josep (Edició i estudi). *Excursions abans de l'excursionisme. Quatre recorreguts per terres gironines a mitjan segle XIX d'Heras de Puig, Fénech, Reclus i Justo*. Col·lecció documents, 4. CCG Edicions / Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines / Universitat de Girona. Girona, 2003. 190 pàg.
- CORTADA i JORDÀ, F. Xavier. *Miquel Soldevila i Valls. El gran mestre de l'esmalt*. Ajuntament de Prats de Lluçanès / Centre d'Estudis del Lluçanès. Prats de Lluçanès, 2003. 303 pàg.
- *La Carta Municipal de Banyoles, 1303. Edició commemorativa del 700 aniversari*. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. Banyoles, 2003. 55 pàg.
- *L'Empordà. Album. Edició facsímil*. Institut d'Estudis del Baix Empordà / Institut d'Estudis Empordanesos. Sant Feliu de Guíxols, 2003. 100 pàg.
- MANSANET, Carles M. / NEBOT, Josep R. / VILLAPLANA, Jesús. *Proposta d'un Sistema d'Espais Naturals Protegits a les Comarques Centrals Valencianes*. Xarxa d'Institucions d'Estudis Comarcals de les Comarques Centrals Valencianes. Gandia, 2003. 189 pàg.
- MARGAIX GINER, Xavi. *Sant Fost, el paisatge de la memòria*. Centre d'Estudis Santfostencs "Amics de Cabanyes. Sant Fost de Campsentelles, 2002. 20 pàg.
- MASIP CASTELAO, Maite. *La dona i la família a la Terrassa moderna*. Investigació I+D dona, núm.6. Ajuntament de Terrassa, amb la col·laboració del Centre d'Estudis Històrics de Terrassa. Terrassa, 2002. 79 pàg.
- *Memòries de Pedro Flores. A la recerca de l'ideal anarquista*. Centre d'Estudis del Bages / Arxiu Històric Comarcal de Manresa. Manresa, 2003. 378 pàg.
- MOLL, Joana (Edició i pròleg). *Francesc de B. Moll - Josep Salord Farnés. Epistolari (1952-1966)*. Col·lecció Capcer, 17. Institut Menorquí d'Estudis. Maó, 2003. 137 pàg.
- ORTIZ i CHACÓN, Joan Carles. *Santa Maria de Gallecs. Estudi de materials, tècniques constructives i estat de conservació*. Col·lecció Vicenç Plantada, 8. Centre d'Estudis Molletans / Ajuntament de Mollet del Vallès. Mollet del Vallès, 2003. 118 pàg.
- PUIGVERT, Joaquim M (ed) / MONJAS, Lluís / SOLÀ, Xavier / PEREA, Eugeni. *Les visites pastorals. Dels orígens medievals a l'època contemporània*. Col·lecció Fonts, 3. CCG Edicions / Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines / Universitat de Girona. Girona, 2003. 302 pàg.
- RIERA i PAIRÓ, Albert. *La senyoria episcopal de Bàscara i l'organització de l'espai (1055-1302)*. Monografies Empordaneses, 8. Institut d'Estudis Empordanesos / Patronat Francesc Eiximenis. Figueres, 2003. 311 pàg.
- SASTRE PORTELLA, Florenci et al. *Fills il·lustres de Ciutadella de Menorca*. Arxiu Històric Municipal, núm.1. Ajuntament de Ciutadella de Menorca / Institut Menorquí d'Estudis. Ciutadella, 2003. 207 pàg.
- VIOLANT i SIMORRA, Ramon. *Paral·lelismes culturals entre Sardenya, Catalunya i Balears*. Sèrie Fasciculària, 12. Arxiu de Tradicions de l'Alguer. Cagliari, 2003. 22 pàg.

centres adherits a la Coordinadora

<p>1.- Agrupació Cultural Vila-seca. VILA-SECA
 2.- Àmbit de Recerques del Berguedà. BERGA
 3.- Amics de Besalú i el Seu Comtat. BESALÚ
 4.- Arxiu de Tradicions de L'Alguer. L'ALGUER
 5.- Associació Cultural Baixa Segarra.
 STA. COLOMA DE QUERALT
 6.- Associació Cultural El Vilatà. (Gironella)
 7.- Associació Cultural del Matarranya. CALACEIT.
 8.- Associació Cultural "Modilianum". MOIÀ
 9.- Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines.
 GIRONA
 10.- Centre de Documentació. Ecomuseu dels Ports.
 HORTA DE SANT JOAN
 11.- Centre de Lectura de Reus. REUS
 12.- Centre de Recerca Històrica del Poble Sec.CERHISC.
 BARCELONA
 13.- Centre de Recerques Universitàries. CERVERA
 14.- Centre d'Estudis d'Avià. AVIÀ
 15.- Centre d'Estudis Argentonins. ARGENTONA
 16.- Centre d'Estudis Alcoverencs. ALCOVER
 17.- Centre d'Estudis Beguetans. BEGUES
 18.- Centre d'Estudis Centellencs. CENTELLES
 19.- Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. BANYOLES
 20.- Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat.
 SANT FELIU DE LLOBREGAT
 21.- Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. RIPOLL
 22.- Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. IGUALADA
 23.- Centre d'Estudis de Granollers. GRANOLLERS
 24.- Centre d'Estudis de la Conca de Barberà.
 MONTBLANC
 25.- Centre d'Estudis del Bages. MANRESA
 26.- Centre d'Estudis del Gaià. VILA-RODONA
 27.- Centre d'Estudis de L'Hospitalet.
 L'HOSPITALET DE LLOBREGAT
 28.- Centre d'Estudis del Lluçanès. PRATS DE LLUÇANÈS
 29.- Centre d'Estudis dels Ports. MORELLA
 30.- Centre d'Estudis de Ribera d'Ebre. FLIX
 31.- Centre d'Estudis d'Ulldecona. ULLDECONA
 32.- Centre d'Estudis Històrics de Terrassa. TERRASSA
 33.- Centre d'Estudis Ignasi Iglesias. BARCELONA
 34.- Centre d'Estudis Molletans. MOLLET
 35.- Centre d'Estudis Planers. SANTA BÀRBARA
 36.- Centre d'Estudis del Priorat. TORROJA</p> | <p>37.- Centre d'Estudis Riudomencs "Arnau de Palomar".
 RIUDOMS
 38.- Centre d'Estudis Sant Cebrià.
 SANT CEBRIÀ DE VALLALTA
 39.- Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor.
 SANT PERE DE VILAMAJOR
 40.- Centre d'Estudis Santfostencs.
 ST. FOST DE CAMPSENTELLES
 41.- Centre d'Estudis Santjustencs. SANT JUST DESVERN
 42.- Centre d'Estudis Selvatans.
 STA. COLOMA DE FARNERS
 43.- Centre d'Estudis Seniençs. LA SÈNIA
 44.- Centre d'Estudis Socials d'Osona. VIC
 45.- Centre Picasso d'Orta. Associació UNESCO.
 HORTA DE SANT JOAN
 46.- Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola.
 CERDANYOLA
 47.- Espai de Recerca. MOLINS DE REI
 48.- Fundació Bosch i Cardellach. SABADELL
 49.- Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs. LLEIDA
 50.- Grup de Recerca Folklòrica d'Osona. FOLGUEROLES
 51.- Grup de Recerques de les Terres de Ponent.
 SANT MARTÍ DE MALDÀ
 52.- Grup d'Estudis Locals. SANT CUGAT DEL VALLÈS
 53.- Grup d'Estudis Sitgetans. SITGES
 54.- Grup d'Investigació i Història de Sant Quirze.
 SANT QUIRZE DEL VALLÈS
 55.- Institut de Llengua i Cultura Catalanes. GIRONA
 56.- Institut d'Estudis Balearics. MALLORCA
 57.- Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta.
 PEDREGUER
 58.- Institut d'Estudis Comarcals del Montsià. AMPOSTA
 59.- Institut d'Estudis Eivissencs. EIVISSA
 60.- Institut d'Estudis Empordanesos. FIGUERES
 61.- Institut d'Estudis Gironins. GIRONA
 62.- Institut d'Estudis Penedesencs. VILANOVA I LA GELTRÚ
 63.- Institut d'Estudis Vallencs. VALLS
 64.- Institut Menorquí d'Estudis. MAÓ
 65.- Museu Arxiu de Santa Maria. Centre d'Estudis Locals de
 Mataró. MATARÓ
 66.- Patronat d'Estudis Osonencs. VIC
 67.- Patronat Francesc Eiximenis. GIRONA
 68.- Taller d'Història de Gràcia. BARCELONA</p> |
|--|--|

Edita:

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
 Carrer del Carme, 47 (IEC) • 08001 BARCELONA

Tel.: 933 248 585 ext.131 • Fax: 932 701 180 • ccepc@iecat.net • www.ccepc.org

Consell de Redacció:

Ignasi Cuadros, Lourdes Plans, Marcel Poblet, Carles Riba, Josep Santesmases i Francesc Viso

Dipòsit legal: T-730-2001 - Imprimeix: Impremta Requesens - Disseny i composició: Imatge-9, SL

Amb el suport de:

